

Ali Strategija razvoja Slovenije (osnutek) ustreza merilom Strategije trajnostnega razvoja?

Sintezni povzetek treh presoj

Naročnik: Urad Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj

Avtorica: Vida Ogorelec Wagner

Topol, 12. 1. 2005

Uvod

Vlada Republike Slovenije je junija 2004 sprejela osnutek Strategije razvoja Slovenije, ki ga je pripravil Urad RS za makroekonomske analize in razvoj v sodelovanju z izbranimi strokovnjaki in vladnimi resorji. Eden od ciljev pri pripravi dokumenta je bil, da Slovenija zagotovi implementacijo načela integracije trajnosti tudi v krovni razvojni dokument države. Ob zavedanju, da samo načelna opredelitev ni dovolj je bila zaznana potreba po presoji ali Strategija razvoja res ustreza merilom Strategije trajnostnega razvoja. Pričujoči sintezni povzetek temelji na treh analizah, ki so bile opravljene v decembru leta 2004 po naročilu Urada Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj, in sicer:

- Osnutek Strategije razvoja Slovenije: ocena dokumenta z vidika meril strategije trajnostnega razvoja, avtorica: Anamarija Slabe
- Ali Strategija razvoja Slovenije ustreza merilom Strategije trajnostnega razvoja, avtorica: Milena Škrl – Marega
- Ali Strategija razvoja Slovenije ustreza merilom Strategije trajnostnega razvoja, avtorica: Vida Ogorelec Wagner

Skupna ugotovitev vseh treh analiz, ki so nastale neodvisno ena od druge, je, da obstoječi osnutek Strategije razvoja Slovenije (v nadaljevanju SRS) ne odgovarja kriterijem Strategije trajnostnega razvoja. Temeljni razlogi za takšno skupno oceno so metodološke narave, kar pa ima za posledico tudi neustrezne vsebinske rešitve dokumenta.

Metodologija

a. Pojem trajnostnega razvoja

V osnutku SRS so vse tri presoje zaznale težave z uporabo in z razumevanjem pojma "trajnostni razvoj" (*angl. Sustainable Development*). Ključne ugotovitve so:

- koncept trajnostnega razvoja je v SRS pomanjkljivo in premalo vidno predstavljen oz. pojasnjen, načela trajnostnega razvoja npr. sploh niso vključena v dokument, prav tako ni nikjer zaznati bolj konkretnih izvedbenih definicij za posamezna področja;
- predvsem pa besedilo kaže na neusklajeno in pomanjkljivo razumevanje izvirnega koncepta trajnostnega razvoja med avtorji samimi. Tako je značilna izjava "*gospodarski razvoj Slovenije je do sedaj uresničeval temeljna načela trajnostnega razvoja*" (SRS, odst. 83), ki skupaj z odstavkom, ki ji sledi, kaže na razumevanje trajnosti v smislu

"*sustained growth*" oz. stalna, kontinuirana rast, kar pa je daleč od celovitega razumevanja trajnostnega razvoja.

2. Odsotnost celovitega, integriranega pristopa

Za Strategijo trajnostnega razvoja je značilna integracija, medsebojna prepletenost in uravnoteženost ciljev gospodarske, socialne in okoljske dimenzije razvoja. Vse tri presoje pa so zaznale izrazito sektorski pristop k izdelavi SRS, ki ima za posledico neuskklajene programe in cilje, brez aktivne integracije vseh treh vidikov razvoja. V celotnem dokumentu izrazito prevladuje gospodarski vidik razvoja, ki se odraža tudi v izjavi "temeljni cilj strategije je gospodarska rast, ki ji sledita in se ji učinkovito prilagajata socialna in okoljevarstvena sestavina trajnostnega razvoja" (SRS, odst. 144).

Pomanjkanje celovitega pristopa se kaže tudi v odsotnosti celovite analize dejavnikov, ki spodbujajo in ovirajo trajnostni razvoj v družbi kot celoti oz. identifikaciji ključnih groženj za trajnostni razvoj (Strategija trajnostnega razvoja EU jih je opredelila 6).

3. Načrtovanje trajnostnega razvoja kot proces

Dve avtorici (Škrl-Marega in Ogorelec Wagner) posebno pozornost namenjata procesu načrtovanja za trajnostni razvoj, kjer SRS ne izpolnjuje pogojev participatornosti in celovitega ciklusa procesa.

- Proces ni bil participativen v pravem pomenu besede; participativni proces, ki je predpogoj za pripravo realistične Strategije trajnostnega razvoja, vključuje prebivalce in družbene skupine od začetne faze priprave, pa vse do izvedbe in ocene doseženega. Pri SRS se je vključevanje deležnikov začelo v prepozni fazi priprave dokumenta.
- V SRS je presenetljivo malo pozornosti namenjeno prav učinkovitemu izvajanju strategije – navkljub lastni ugotovitvi dokumenta, ki se nanaša na slabo raven izvajanja prejšnjih razvojnih strategij (npr. o institucijah, akterjih in promociji trajnostnega razvoja ni besede)
- Najbolj šibak člen procesa v SRS so mehanizmi spremljanja, poročanja in prilagajanja, ki sploh niso sestavni del dokumenta (z izjemo delčka v programskem področju "gospodarstvo"). Dober primer je Strategija trajnostnega razvoja EU, ki je vzpostavljena kot kontinuiran proces in ne kot enkratni dokument, vzpostavlja pa mehanizme za spremljanje, poročanje in prilagajanje strategije. Teorija na osnovi izkušenj v praksi priporoča, da je načrtovanje trajnostnega razvoja proces *nenehnih izboljšav* (continuous improvement).
V okviru spremljanja in poročanja je izrazito pomanjklivo področje indikatorjev – BDP ni ustrezen indikator za strategijo trajnostnega razvoja.

4. Pomen metodologije SRS za strukturne sklade EU

V pripravah na naslednje programsko obdobje in na pogajanja z EU glede Strukturnih skladov je Strategija trajnostnega razvoja pomembna osnova za pripravo sektorskih politik in podporo programiranju ter načrtovanju projektov. Pomanjkljiv »trajnostni« značaj Strategije razvoja Slovenije bodo tudi kasnejši Državni razvojni program 2007-2013, Enotni programski dokument in izhajajoči predlogi projektov za sklade EU težko nadomestili. (Škrl-Marega)

Vsebina

Predvsem zaradi omejenosti obsega presoj se avtorice bolj podrobno posvečajo obravnavi različnih delov strategije, glede na svojo strokovno usmeritev in poznavanje. Najpomembnejša področja, kjer predlagajo konkretne spremembe so:

- Vizija, cilji in časovi horizont (Ogorelec Wagner in Škrl-Marega)
- Manjkajoči splošni elementi (močnejša zavest o nujnosti sprememb, več ustvarjalne vizije za "trajnostno Slovenijo" kot priložnosti in prepoznavanje trajnostnega razvoja kot zavarovalne police za varnost in stabilnost) (Ogorelec Wagner)
- Razvojni projekti (izrazito je opažanje, da je trajnostni vidik razvoja podrejen gospodarskemu in da ni prišlo do celovite integracije programov) (Ogorelec Wagner in Škrl-Marega)
- Okoljska konkurenčnost (Škrl-Marega)
- Izobraževanje za trajnostni razvoj (Škrl-Marega)
- Raziskave za trajnostni razvoj (Slabe in Ogorelec Wagner)
- Kmetijstvo (Slabe)
- Uveljavljanje Slovenije v svetu (Ogorelec Wagner)

Predlagane usmeritve

Vse tri presoje poleg konkretnih predlogov za dopolnitve in spremembe predlagajo nadaljnje korake, ki bi bili potrebni za doseganje kriterijev Strategije trajnostnega razvoja:

- dosežen politični konsenz in podpora deležnikov o tem, da je trajnostni razvoj smer prihodnjega razvoja Slovenije (pri tem mora biti doseženo kolikor mogoče usklajeno razumevanje koncepta trajnostnega razvoja); sledi izdelava analize, scenarijev, poti in načinov za izvedbo (Škrl-Marega)
- strokovnjaki za posamezna področja bi se morali globlje seznaniti s konceptom TR, spoznati osnovna načela in prakse na svojem področju ter na tej osnovi oblikovati osnutek besedila podpoglavja o implementaciji TR na izbranem področju. Besedilo se nadalje razvije s sodelovanjem strokovnjakov za TR in deležnikov izbranega področja ter javnosti (Slabe in Ogorelec)

Na skupnem sestanku 10. januarja 2005 so vse tri avtorice prepoznale SRS kot uporabno delovno gradivo pri izdelavi Strategije trajnostnega razvoja, hkrati pa podprle potrebo po "dekonstrukciji" SRS, saj bi celovit in participativen pristop vodil k izrazito drugačni strukturi in vsebini dokumenta.